

**Силабус освітнього компонента (ОК)
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ ПОДІЛЛЯ ВІД
НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ПОЧАТКУ ХХ СТ.»**

Галузі знань: А Освіта

Спеціальності: А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Освітні програми: А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта),
Середня освіта (Історія та правознавство)

Мова навчання: українська

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Рік навчання: 2025-2026

Семестр: III

Структурний підрозділ	Кафедра історії України, історичний факультет
Викладач: 	ПІБ: Задорожнюк Андрій Борисович Посада: доцент кафедри історії України Вчений ступінь: кандидат історичних наук E-mail: zadorozhniuk@kpnpu.edu.ua Робоче місце: навчальний корпус №2 (вул. Татарська, 14). Профайл викладача: https://histua.kpnpu.edu.ua/zadorozhniuk-andrii-borysovych/
Лінк на освітній контент дисципліни	https://moodle.kpnpu.edu.ua/course
Статус дисципліни	Освітній компонент за вибором здобувачів вищої освіти
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / години	4 кредити ЄКТС / 120 год.
Мова викладання	Українська
Форми навчання	Очна
Політика дисципліни	Академічна доброчесність. Очікується, що роботи здобувачів вищої освіти будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відвідування занять. Очікується, що всі здобувачі відвідають усі лекційні та практичні заняття курсу. Здобувачі вищої освіти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку здобувачі мають дотримуватися термінів виконання всіх видів робіт, передбачених курсом. Креативна ініціатива здобувачів підтримується.
Що будемо вивчати?	Мета вивчення навчальної дисципліни полягає у підготовці майбутніх фахівців до оволодіння системою знань щодо загальних закономірностей та особливостей розвитку подільського краю, виявлення його місця в курсі історії України та в системі інших навчальних дисциплін. Крізь призму історичних подій, які відбувалися в Україні, Європі і на Сході, ознайомити студентів із загальними закономірностями та особливостями розвитку подільського краю. Засвоїти сучасну періодизацію історії Поділля, з'ясувати джерела для пізнання історії краю, сформулювати можливість відстоювати власну думку з історії регіону у професійних дискусіях та обговореннях. Систематизувати знання з історії подільського краю для формування історичної пам'яті, національної культури, свідомості, мислення та збереження історичного досвіду.
Чому це треба вивчати?	Вивчення історії України передбачає засвоєння конкретних матеріалів з історії рідного краю. Саме в історичних процесах, які відбувалися на території Поділля з найдавніших часів і до початку ХХ ст. відбувалися загальні закономірності історичного розвитку України та інших держав, з якими регіон мав безпосередні політичні, економічні, культурні та релігійні зв'язки. Згідно із навчальною програмою середньої школи для

	учнів 7-11 класів передбачені відповідні теми з історії свого регіону. З метою вивчення особливостей і актуальних проблем розвитку подільського краю здобувачам освіти запропонований курс “Актуальні проблеми історії Поділля від найдавніших часів до початку XX ст.”
Яких результатів можна досягнути?	В результаті вивчення дисципліни студенти мають: – володіти основними методами історико-регіонального дослідження; – з’ясувати основні етапи і особливості формування подільського історичного регіону; – вивчити специфіку дослідження Поділля представниками різних історіографічних шкіл; – виявити і охарактеризувати актуальні проблеми минулого подільського регіону; – вміти використовувати при вивченні історії Поділля археологічний та етнографічний матеріал, працювати з писемними й усними пам'ятками.
Як можна використати набуті знання та уміння?	Загальні компетентності: ЗК 01 - Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 02 - Здатність вчитися і бути сучасно навченим. ЗК 08 - Здатність зберігати і примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Спеціальні (фахові) компетентності: СК 05 - Здатність до аналізу та синтезу джерел та наукових відомостей з історії України та історичного краєзнавства для використання у практичній професійній діяльності. Володіння основами наукових досліджень у професійній діяльності. СК 06 - Здатність до застосування в історичних дослідженнях базових знань з курсу археологія. СК 16 - Здатність формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність. Програмні результати навчання ПР: ПРН 09. Практично застосовувати знання та набуті вміння з методики викладання історії у професійній діяльності. ПРН 20. Вміти використовувати у професійній діяльності спеціальну історичну термінологію, користуватися фаховою науковою літературою та джерелами.
Зміст дисципліни	Вступ до вивчення курсу: Предмет і завдання курсу. Поняття термінів “Пониззя”, “Поділля”. Періодизація історії Поділля. Загальна характеристика його головних історичних періодів. Історія дослідження Поділля. Посібники, наукові і науково-популярні видання. Поділля у давнину: Початки людського життя в краї. Лука Врублівецька – стоянка найдавніших людей. Неолітичні культури: лінійно-стрічкової кераміки та Буго-Дністровська і їх пам'ятки. Трипільська культура: стоянки у Луці-Врублівецькій, Кадіївцях, Жванці, Баговиці, Бакоті, Соколі, Цвіклівцях. Племена бронзового та залізного віку на Поділлі. Основні культури і стоянки.Слов'янські пам'ятки II ст. до н.е. – V ст. н.е. на Поділлі. Анти. Пониззя у складі Тербовлянського князівства та Галицько-Волинської держави (друга половина XII – середина XIII ст.): Тербовлянська земля і Пониззя. Політична історія краю у складі Галицького та Галицько-Волинського князівств. Столиця Пониззя – Бакота. Економічний розвиток та соціальні відносини в краї. Культура населення Пониззя. Поділля у складі ВКЛ: Татарський період в історії подільського краю. Прихід литовських князів на Поділля. Подільське князівство братів Коріатовичів. Князювання Свидригайла (1400–1401 рр.), Ягайлова зверхність (1402–1411 рр.) та володарювання Вітовта (1411–1430 рр.) в Подільському краї. Боротьба за Поділля у 30-х XV ст. Подільське воєводство у XV – XVIII ст.: Історичні умови формування Подільського воєводства. Адміністративно-територіальний устрій воєводства. Соціально-етнічна структура населення. Розвиток ремесла і торгівлі, культури. Форми землеволодіння та їх еволюція, становище сільськогосподарського виробництва. Брацлавське воєводство у XVI – XVIII ст.: Історичні умови формування

	Брацлавського воєводства. Адміністративно-територіальний та судовий устрій краю. Кількість і структура поселень воєводства. Розвиток ремесла і торгівлі в містах воєводства. Становище сільськогосподарського виробництва в регіоні. Подільський край під владою Османської імперії.: Польсько-турецька війна 1672 р. за Поділля. Турецький порядок на Поділлі. Ю.Хмельницький – князь Сарматії. Боротьба за визволення Поділля. Наслідки турецького володіння Поділлям. Поділля у XVIII ст.: Історичні обставини переходу Поділля під владу Польщі. Територія Поділля та його адміністративний устрій. Соціально-економічний розвиток: торгівля, ремесла, промисли, сільськогосподарські заняття. Суспільно-політичне життя. Культура. Релігія. Поділля наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.: Поділи Польщі та політичне підпорядкування Поділля Росії. Територія Поділля та його адміністративно-територіальний устрій: Розвиток мануфактур та промисловості. Ремесла й промисли. Торгівля. Польське повстання 1830-1831 і Поділля. Суспільно-політичне життя. Т.Шевченко і Поділля. Демографічна, соціальна та етнічна структура населення. Поділля у другій половині XIX – на початку XX ст.: Етно-соціальна структура населення Поділля. Селянська реформа 1861 р. на Поділлі та її наслідки. Польське повстання 1863 р. і Поділля. Столипінська аграрна реформа і Поділля. Земства та їх роль в соціально-економічному житті регіону. Поділля у роки Першої світової війни: Політична ситуація на Поділлі напередодні війни. Бої першої світової війни на території Поділля. Становище промисловості та торгівлі на території Поділля. Примусова евакуація населення краю в період війни.
Методи навчання	Під час вивчення дисципліни застосовуються наступні методи: монологічний (розповідь, опис, пояснення, характеристика, міркування), діалогічний (бесіда), проблемно-пошуковий, метод наочності, практичний метод, текстуальний метод, метод спостереження.
Інформаційне забезпечення	1. Баженів О.Л. Історія та культура Середнього Подністров'я IX-XIII ст. Монографія. Кам'янець-Подільський, 2009. 304. 2. Баженів Л.В. Alma mater подільського краєзнавства (Місто Кам'янець-Подільський – центр. історичної регіоналістики XIX – початку XXI століть). Кам'янець-Подільський: Оіом, 2005. 416. 3. Білецька О.В. Поділля на зламі XIV-XV ст.: до витоків формування історичної області. Одеса: Астропринт, 2004. 416. 4. Будзей О. Вулицями Кам'янця-Подільського. Львів: Світ, 2005. 272. 5. Верхова М. Писанки Поділля. Львів: Колесо, 2013. 192. 6. Винокур І.С. Історія лісостепоного Подністров'я та Південного Побужжя. Київ-Одеса: Вища школа, 1985. 128. 7. Винокур І.С. Бакота. Столиця давньоруського Пониззя / Винокур І.С., Горішній П.А. Кам'янець-Подільський, 1994. 364. 8. Григорян В.Р. История армянских колоний Украины и Польши (Армяне в Подолии). Ереван, 1980. 292. 9. Задорожнюк А.Б. Ще раз про дако-римську концепцію походження Кам'янця-Подільського // Кам'янеччина в контексті історії Поділля. Науковий збірник. Т.1. Кам'янець-Подільський, 1997. 62-64. 10. Задорожнюк А.Б. Промислове виробництво в містах і містечках Подільської губернії кінця XVIII – початку XX ст. / Задорожнюк А.Б., Реєнт О.П. Київ: Інститут історії України НАН України, 2008. 270. 11. Задорожнюк А.Б. Масонство у Кам'янці-Подільському: персоналії, ідеї, символи // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Т. 37: До 75-річчя від дня народження професора Валерія Степанкова. 228 с. С. 157-168. 12. Задорожнюк А.Б. Фотографічні зображення Кам'янця-Подільського кін. XIX – поч. XX ст. як наукове джерело під час вивчення курсу «Історія Поділля» // Вісник науки та освіти № 8(26). 2024. С. 1420-1433. 13. Іваневич Л. Традиційний одяг українців Поділля (друга половина XIX – початок XXI ст.): історія, класифікація, конструктивно-художні та регіонально-локальні особливості: монографія. Хмельницький: ФОП Мельник А.А., 2021. 797. 14. Крикун М.Г. Подільське воєводство у XV-XVIII століттях. Статті і матеріали. Львів, 2011. 734.

	15. Крикун М.Г. Брацлавське воєводство у XVI-XVIII століттях. Статті і матеріали. Львів, 2008. 412. 16. Михайловський В.М. Еластична спільнота. Подільська шляхта в другій половині XIV – 70-х роках XVI ст. К., 2012. XXVIII + 448 с., іл., карти. 17. Михайловський В.М. Історія, мова, географія: топоніми середньовічного Поділля. Київ: Темпора, 2021. 412. 18. Михайловський В.М. Єдинороги нашого Середньовіччя. Писарі земських судів Руського та Подільського воєводств у 1434–1500 роках // Київська Академія. Випуск 21. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2024. С. 95-164. 19. Михайловський В.М. Феномен Поділля. Київ: Темпора, 2025. 396. 20. Нариси історії Поділля. На допомогу вчителю. Хмельницький: Облполіграфвидав, 1990. 327. 21. Петров М.Б. Місто Кам'янець-Подільський в 30 роках XV-XVIII ст.: проблеми соціально-економічного, демографічного, етнічного та історико-топографічного розвитку. Міське і замкове управління. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2012. 22. Плaменицька О.А. Castrum Camenecensis. Цивільна архітектура Кам'янця-Подільського в урбаністичному контексті. Теорія і практика дослідження та збереження: монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2024. 432. 23. Плaменицька О.А. Civitas Camenecensis. Фортеця Кам'янець : (пізньоантичний – ранньомодерний час). Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2012. 672. 24. Поділля. Історико-етнографічне дослідження. За ред. А.Пономарьова. К.: Доля, 1994. 504. 25. Рибак І.В. Історія рідного краю від найдавніших часів до новітньої доби. Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2004. 124. 26. Сіцінський Ю.Й. Археологічна карта Подільської губернії / упорядник О.Л.Баженов. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2004. 136. 27. Сіцінський Ю.Й. Оборонні замки Західного Поділля XIV-XVII ст. (Історично-археологічні нариси) / Сіцінський Ю.Й. К., 1928; Репринт / Упорядник С.В. Трубочанінов; Передмова І.С. Винокур, С.В. Трубочанінов; Примітки І.В. Данілов, О.В. Карбовський, С.В. Трубочанінов. Кам'янець-Подільський: Центр поділлязнавства, 1994. 96. 28. Сецинский Е. Приходы и церкви Подольской епархии. Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета. Выпуск девятый. Каменец-Подольск, 1901. Репринт: Біла Церква. Видавець Олександр Пшонківський, 2009. 996. Збірники наукових праць: 29. Освіта, наука і культура на Поділлі. 30. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки. 31. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Історичні науки. 32. Матеріали Подільських історико-краєзнавчих конференцій.
Обсяг дисципліни (години) та види занять	Лекційні заняття (20 год.), практичні заняття (20 год.), самостійна робота (80 год.)
Система оцінювання результатів навчання	Самостійна робота (20 балів) Поряд з аудиторними заняттями, згідно програми дисципліни, передбачається самостійна робота студентів (80/120 годин). Цей вид діяльності суттєво доповнює лекційний курс та семінарські заняття. Самостійна робота допоможе здобувачу не лише глибше ознайомитися з курсом, а й систематизувати його. Вона включає два компоненти: 1) опрацювання визначеного переліку питань; 2) виконання індивідуального науково-дослідного завдання у формі реферату. Контроль за виконанням першої складової проводиться у формі співбесіди, а другої – перевірки реферату. Критерії оцінювання самостійної роботи (самостійного опрацювання визначеного переліку питань і виконання реферату чи презентації). Кожна із форм роботи оцінюється по 10 бальній шкалі. Мінімально допустима кількість балів – 6. 10 балів – виставляється, якщо при відповіді студент виявив всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу, уміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, знання основної і додаткової

	літератури, на рівні творчого використання. 8-9 бали – виставляється, якщо студент виявив повне знання програмного матеріалу, успішне виконання завдань і засвоєння основної літератури, передбаченої програмою на рівні аналогічного відтворення. 6-7 бали – виставляється, якщо студент виявив знання основного програмного матеріалу в об'ємі, що необхідний для подальшого навчання і роботи, здатність впоратися з виконанням завдань, передбачених програмою на рівні репродуктивного відтворення. Модульна контрольна робота (40 балів) Модульна контрольна робота (МКР) виконується у формі тестування. МКР складається із 80 тестових завдань, котрі передбачають вибір правильної відповіді. Завдання охоплюють всю навчальну програму дисципліни, включають в себе знання хронології, персоналій, термінології, причинно-наслідкового ходу подій. Шляхом довільної генерації завдань здобувач вищої освіти виконує 40 тестових завдань, де кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал. До написання МКР допускаються всі здобувачі вищої освіти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою. Оцінювання модульної контрольної роботи: МКР 40 балів високий рівень 37 – 40 б. достатній рівень 33 – 36 б. середній рівень 26 – 32 б. початковий рівень менше ніж 26 б. Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість залік не отримують. Ліквідація академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяється до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускається не більше двох разів з навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яка створюється за розпорядженням декана історичного факультету. Якщо здобувач вищої освіти ліквідує академічну заборгованість на засіданні комісії, яка створюється за розпорядженням декана історичного факультету, його відповідь оцінюється за 100-бальною шкалою без урахування результатів поточної успішності. В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view). Зарахування результатів неформальної / інформальної освіти регулюється «Порядком визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної / інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка» (https://cutt.ly/LODbDIL).
	Максимальний бал оцінки поточної успішності студентів на навчальних заняттях рівний 12. Початковий (понятійний): 1-3 бали – студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів. Відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні», мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні

Критерії оцінювання знань, умінь, навичок студентів на навчальних заняттях	«так» чи «ні»; може самостійно знайти відповідь у підручнику, намагається аналізувати на основі володіння елементарними знаннями і навичками; робить спроби виконання завдань і дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом. Середній (репродуктивний): 4-6 балів – студент володіє початковими знаннями; орієнтується у поняттях і визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні у нього труднощі, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (проте з окремими помилками); вміє працювати з літературою, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні. Достатній (алгоритмічно дієвий): 7-8 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми; вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Високий (творчо-професійний): 10-12 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси; студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні ситуації та завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою, самоосвітою; логічно та творчо викладає матеріал в усній і письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Переведення оцінок отриманих за 12 бальною шкалою в рейтинговий бал здійснюється за формулою: $((CB*0,05)+0,4)*MaxB$ Де СБ – середній бал за 12 бальною шкалою MaxB – максимальна сума балів що відводиться на поточний контроль.
Поточний контроль	Усне опитування, письмовий контроль, тестування, виконання самостійної роботи, модульна контрольна робота.
Підсумковий контроль	залік